

tijd om deze tekst te herzien en te moderniseren, evenals de politieke doelstellingen die erin zijn opgenomen. De FIM en de FIA roepen de UNESCO op om er opnieuw een prioriteit van te maken, vooral ten aanzien van de Conventie van 2005 over de Bescherming en de Bevordering van de Diversiteit van de Culturele Expressies, die onlangs van kracht is geworden.

Op Europees niveau roepen de FIM en de FIA de Europese instellingen en de lidstaten op om de twee resoluties van het Europese Parlement toe te passen (die van 9 maart 1999 over de toestand en de rol van de kunstenaars in de Europese Unie en die van 7 juni 2007 over het sociale statuut van de kunstenaars).

Vijf politieke sleutelaanbevelingen.

Nieuwe juridische en institutionele kaders, aangepast aan de atypische beroepstoestand van de uitvoerende kunstenaars.

De FIM en de FIA roepen de staten op om vernieuwende bepalingen en juridische en institutionele kaders uit te werken, die rekening houden met de bijzondere arbeidsvoorwaarden van de uitvoerende kunstenaars en hun een toegang verzekeren tot de sociale zekerheid, de gezondheidsverzekering, en tot een rechtvaardig en soepel stelsel inzake fiscaliteit en pensioenen, ongeacht de aard van hun overeenkomsten. Alle contractuele verbintenissen van de uitvoerende kunstenaars zouden op dezelfde manier een volledige en verplichte ongevallenverzekering moeten insluiten, zonder bijkomende kosten voor de kunstenaar, ongeacht zijn juridische positie. Daar waar mogelijk moet deze praktijk versterkt worden via de internationale dialoog en de uitwisseling van goede ervaringen.

Een kern van rechten verbonden aan de werkgelegenheid voor de uitvoerende kunstenaars.

De uitvoerende kunstenaars zou een aan de werkgelegenheid verbonden kern van minimumrechten moeten worden geboden, ongeacht hun tewerkstellingskader. Deze rechten zouden rekening moeten houden met de specificiteit van de sector en de nood aan naleving van het kunstenaarstatuut. De bedoeling moet zijn dat voor alle uitvoerende kunstenaars een kern van beroepsrechten wordt gewaarborgd, of ze nu loontrekkers of "zelfstandigen" zijn (in het bijzonder het recht op collectieve onderhandeling en op collectieve akkoorden). Overigens zouden alle uitvoerende kunstenaars, met inbegrip van degenen die freelance of op zelfstandige basis werken, levenslang moeten kunnen leren en opleidingen volgen. De FIA en de FIM roepen de staten op om rekening te houden met de specifieke noden die verband houden met de

beroepsovergang van tal van uitvoerende kunstenaars en om strategieën te ontwikkelen die de uitvoerende kunstenaars voldoende schenken zodat zo veel mogelijk van hen op de arbeidsmarkt kunnen worden gehouden.

Een betere coördinatie en duidelijke inlichtingen om de mobiliteit te vergemakkelijken.

Op Europees niveau zou een minimale kern van contractuele bepalingen voor de in een transnationaal kader aangeworven uitvoerende kunstenaars de moeilijkheden in verband met de mobiliteit grotendeels uit de weg ruimen. Dergelijke benadering zou de sociale dimensie een belangrijke plaats geven op de interne markt en zou de discriminaties tussen de door een overeenkomst "beschermde" werknemers en de werknemers zonder deze bescherming indijken. Er is dringend nood aan een betere coördinatie van de systemen van sociale zekerheid en sociale bescherming tussen de lidstaten, om te vermijden dat de mobiliteit van kunstenaars afstraft en leidt tot het verlies van hun rechten. Duidelijke en volledige inlichtingen over de mobiliteit van de kunstenaars en een mechanisme om deze inlichtingen te verzamelen zodat ze gemakkelijk toegankelijk worden, zijn echt nodig.

Een sterke bescherming van de intellectuele eigendomsrechten van de uitvoerende kunstenaars.

De FIA en de FIM roepen de staten op om de intellectuele eigendomsrechten van de uitvoerende kunstenaars ten volle te erkennen – zowel audio als audiovisueel – en om een hoge bescherming van deze rechten te waarborgen wanneer hun werk in alle media wordt gebruikt, rechten die ze dan collectief kunnen laten gelden – los van hun positie – zodat de wanverhouding in hun contractuele relatie met hun medecontractanten of met degenen die hun werk commercieel exploiteren wordt beperkt.

De uitvoerende kunstenaars betrekken in het beslissingsproces.

De FIM en de FIA vragen dat de uitvoerende kunstenaars betrokken worden in het beslissingsproces over de in dit Manifest aangehaalde aangelegenheden. De uitvoerende kunstenaars en de organisaties, die hen vertegenwoordigen, moeten aanwezig zijn bij de uitwerking van het beleid, het beslissingsproces en de toepassing ervan op alle niveaus.

1. 1980, Aanbeveling van de Unesco over de toestand van de kunstenaar, blz.2, afdeling I, definities

De FIM en de FIA willen actief deelnemen aan de dialoog en actief betrokken worden bij het bepalen van het beleid aangaande deze materies. Voor verdere inlichtingen:

FIA: www.fia-actors.com

FIM: www.fim-musicians.com

Manifest over de Positie van de Kunstenaar

“Het woord ‘positie’ wijst enerzijds op de positie die de hierna bepaalde kunstenaars op moreel vlak wordt toegekend in de samenleving [...] en anderzijds op de erkenning van de vrijheden en rechten, met inbegrip van de morele, economische en sociale rechten, onder andere op het vlak van inkomen en sociale zekerheid, die de kunstenaars moeten genieten.”¹

Inleiding

Wanneer mensen aan uitvoerende kunstenaars denken, beelden ze zich graag een leven vol roem, glitter en rijkdom in. Nochtans is voor de overgrote meerderheid van hen het beroep, dat ze hebben gekozen, onzeker en kwetsbaar, dat hen enkel een wisselvallig en vaak ontoereikend inkomen verschaft. Onregelmatige en onvoorzienbare werkaanbiedingen, informele contractuele relaties en gebrek aan controle op de arbeidsvoorwaarden: allemaal elementen die onderstrepen hoe belangrijk goede (arbeids)voorwaarden wel zijn om het beroep van uitvoerend kunstenaar leefbaar te maken. In de huidige sfeer, verzwakt de neiging naar meer "flexibiliteit" en meer mobiliteit de levensomstandigheden van de uitvoerende kunstenaars. De FIA en de FIM roepen op om te reageren en deze uitdagingen aan te gaan en willen een paar aspecten belichten van het leven van de uitvoerende kunstenaars, waarmee onvoldoende rekening wordt gehouden. In het laatste deel van dit manifest doen we ook een poging om voor deze problemen een oplossing te bieden.

Een aantal minder gekende aspecten van het leven van de uitvoerende kunstenaars

1) De vaste betrekkingen zijn verdwenen.

De evolutie van de rol van de staat op cultuur vlak en de impact van de mondialisering hebben een invloed gehad op de tewerkstellingsmodellen van de uitvoerende kunstenaars. Zo merken we onder andere een zeer negatieve invloed op de werkzekerheid. De privatiseringsdrang en het feit dat steeds meer projectmatig wordt gewerkt, hebben er, algemeen gesproken, toe geleid dat de overeenkomsten van minder lange duur zijn en dat het aantal overeenkomsten van heel korte duur toeneemt. Zo blijft ook het aantal uitvoerende kunstenaars, dat freelance of als zelfstandige werkt, voortdurend stijgen, soms om fiscale redenen, maar dikwijls ook om de “werkgevers” in staat te stellen de betaling van loonlasten en sociale bijdragen te ontwijken. Zo wordt de positie van zelfstandige vaker opgelegd dan vrij gekozen door de kunstenaar.

2) Evenals alle andere werknemers moeten de uitvoerende kunstenaars kunnen toetreden tot het sociale zekerheidstelsel en het pensioenstelsel.

De sociale zekerheid, de pensioenstelsels en de fiscaliteit zijn vaak niet aangepast, want ze zijn niet opgevat om tegemoet te komen aan de specifieke noden, die voortvloeien uit de arbeidsvoorwaarden van de kunstenaars. Dit leidt tot een beperking van hun gerechtvaardigde rechten (op werkloosheidsverzekering, gezondheidsverzekering, enz.) en maakt de berekening van hun pensioenrechten ingewikkeld. Het kleine inkomen dat sporadische overeenkomsten hen opbrengt, dwingt veel “zelfstandige” uitvoerende kunstenaars tot zware offers om, bij gebrek aan een werkgever, de bijdragen voor de privéverzekeringen en de pensioenkassen te kunnen betalen. Wat hen in een zeer kwetsbare positie plaatst, vooral op het einde van hun leven.

3) De werkgelegenheid gaat gepaard met een blootstelling aan risico's voor de gezondheid en op arbeidsongevallen. Verzekeringen zijn er niet altijd.

Naargelang de aard van de financiering en de juridische bepalingen kunnen de uitvoerende kunstenaars zonder dekking vallen op het vlak van gezondheidszorgen en dit om dezelfde redenen die werden aangehaald m.b.t. het arbeidsstelsel en het sociale zekerheidstelsel. Gelet op de aard van hun werk, zijn ze allen blootgesteld aan beroepsrisico's op het vlak van hun gezondheid, of ze nu een overeenkomst van lange of korte duur hebben. Op de werkplaats zijn er ook risico's op arbeidsongevallen en verwondingen, die zelden voldoende zijn gedekt. Aangezien de uitvoerende kunstenaars voortdurend op

zoek zijn naar werk, zijn ze over het algemeen ook bereid te werken wanneer ze, bij gebrek aan een wetgeving of aangepaste contractuele maatregelen, aan dergelijke risico's worden blootgesteld.

4) De mobiliteit heeft een prijs.

De mobiliteit maakt integraal deel uit van het werk van veel uitvoerende kunstenaars - de tournees en optredens in het buitenland zijn belangrijk voor de carrière van een kunstenaar, en vaak lonend. Ze bevorderen de artistieke inspiratie door de wederzijdse verrijking op het vlak van cultuur en tradities en moedigen de interculturele dialoog en de culturele verscheidenheid aan. Maar de mobiliteit maakt een toestand, die reeds ingewikkeld is door de sterk uiteenlopende arbeidsstelsels en aanwervingvoorwaarden, nog complexer. De voortdurende afwisseling van verschillende nationale sociale zekerheidssystemen maakt het voordeel van de sociale uitkeringen op zijn minst onzeker, bijvoorbeeld wanneer de periodes, die in aanmerking komen, worden onderbroken. De rustpensioenen vormen een bijzonder geducht probleem, aangezien de betaling van de overeenkomstige bijdragen in een groot aantal onderscheiden landen de berekening en de uitbetaling van het pensioen onmogelijk kunnen maken.

5) De vrijheid van vereniging, de collectieve onderhandeling en de sociale dialoog zijn van essentieel belang.

De uitvoerende kunstenaars zijn bijzonder kwetsbaar omwille van de onzekere en dikwijls onaanvaardbare arbeidsvoorwaarden, waaraan ze worden onderworpen. Hoewel de uitvoerende kunstenaars de mogelijkheid hebben om te opteren voor een professioneel statuut als freelancer of zelfstandige om te beantwoorden aan de werkaanbiedingen die hen worden gedaan, weerspiegelt dit geenszins de controle die ze in staat zijn uit te oefenen op hun arbeidsvoorwaarden. Hier is een belangrijke rol weggelegd voor de beroepsorganisaties en de vakbonden om de werkgelegenheid en de arbeidsvoorwaarden van de uitvoerende kunstenaars te beschermen en hun belangen in de collectieve onderhandeling te verdedigen.

6) De voortgezette opleiding en de doorstromingsbepalingen van de uitvoerende kunstenaars zijn niet aangepast.

Voor bepaalde uitvoerende kunstenaars kunnen de carrièreperspectieven verzwakken door de aard van de artistieke activiteit, vooral wanneer deze activiteit een grote fysieke inzet over lange periodes vereist. Dit geldt bijvoorbeeld in het bijzonder voor dansers, die dikwijls veel vroeger op pensioen moeten gaan dan werknemers van andere beroepssectoren. Bovendien moeten de uitvoerende kunstenaars gedurende heel hun loopbaan onophoudelijk oefenen, zowel

om op peil te blijven als om zich verder te ontwikkelen, om zich zo te kunnen aanpassen aan een veranderende omgeving. Door een gebrek aan beschikbare middelen en structuren hebben ze hiertoe evenwel niet altijd de mogelijkheid. Ze hebben niet voldoende toegang tot opleidingen en mogelijkheden om zich om te scholen om zo hun creatief potentieel te benutten in een andere activiteitensector.

7) Het auteursrecht en de intellectuele eigendomsrechten zijn geen abstracte begrippen – ze helpen de uitvoerende kunstenaar om rond te komen.

Veel uitvoerende kunstenaars rekenen op de intellectuele eigendomsrechten om hun bekendheid te vergroten en een inkomen te verwerven uit het gebruik van hun vertolkingen. De aard van de sector dwingt hen tot periodes van werkloosheid tussen twee overeenkomsten en tal van hen bevinden zich in een zwakke positie op het vlak van onderhandeling en hebben geen andere keuze dan onrechtvaardige overeenkomsten te aanvaarden die niet alleen hun inkomen beperken, maar ook hun eventuele controle op de aanwending van hun werk aan banden legt.

8) De uitvoerende kunstenaars worden vaak niet betrokken bij de beslissingen die over hun sector en hun levensomstandigheden worden genomen.

De uitvoerende kunstenaars zijn sleutelfiguren in het beleid dat de staten voeren om de ontwikkeling en uitstraling van de cultuur te ondersteunen. Ze bekleden een centrale plaats in de ontwikkeling van de kunstvormen en zijn rechtstreeks betrokken partij wanneer initiatieven worden genomen om de cultuur uit te dragen. Alle in dit Manifest aangehaalde beleidskwesties belangen de uitvoerende kunstenaars rechtstreeks aan voor wat hun levens- en arbeidsvoorwaarden betreft, de toegang tot de sociale zekerheid, de werkloosheidsverzekering, de gezondheidsverzekering, enz. Hoewel de stem van de uitvoerende kunstenaars en van hun organisaties thuishoort in deze beleiddebatten, wordt ze vaak genegeerd.

De FIM en de FIA wensen een aantal aanbevelingen te doen om de positie van de kunstenaar grondig te herzien en te versterken zodat de uitvoerende kunstenaars onder andere leefbare en duurzame carrières kunnen worden geboden.

In het licht van de hierboven aangehaalde moeilijkheden roepen de politieke besluitnemers op om na te denken over deze problemen en om van de kunstenaar aan te passen en te laten naleven zodat de bloeiende kunst- en cultuursector kan worden gevrijwaard en bevorderd.

De aanbeveling van de UNESCO over de positie van de kunstenaar werd bijna 30 jaar geleden goedgekeurd. Nu is het